

УДК 65.012.8 (477)

Большотенко І.В.

здобувач

Університету економіки та права «КРОК»

ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглянуто сутність принципів організації системи економічної безпеки як базових орієнтирів, яких має дотримуватися система економічної безпеки суб'єктів аудиторської діяльності для досягнення своїх цілей. Наведена змістовна характеристика цільових, функціональних, структурних, процесних, операційних та системних принципів.

Ключові слова: економічна безпека, система економічної безпеки, принцип, суб'єкти аудиторської діяльності, принципи організації системи економічної безпеки.

Большотенко И.В. ПРИНЦИПЫ ОРГАНИЗАЦИИ СИСТЕМЫ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ СУБЪЕКТОВ АУДИТОРСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В статье рассмотрена сущность принципов организации системы экономической безопасности как базовых ориентиров, которых должна придерживаться система экономической безопасности субъектов аудиторской деятельности для достижения своих целей. Представлена характеристика целевых, функциональных, структурных, процессных и системных принципов.

Ключевые слова: экономическая безопасность, система экономической безопасности, принцип, субъекты аудиторской деятельности, принципы организации системы экономической безопасности.

Bolbotenko I.V. PRINCIPLES OF ORGANIZATION OF ECONOMIC SECURITY SYSTEM AUDIT ENTITY

The article deals with the essence of the principles of economic security as a basic orientation, which must adhere to the system of economic security auditing entities to achieve their objectives. The following substantive characteristics of the target, functional, structural, process and system principles.

Keywords: economic security, system of economic security, principle, audit entity, principles of organization of economic security system.

Постановка проблеми. В сучасних умовах господарювання життєдіяльність будь-якого суб'єкта господарської діяльності визначається його здатністю до протидії негативним чинникам впливу зовнішнього та внутрішнього середовища. Результативність захисних дій багато в чому залежить від уміння господарюючого суб'єкта організувати належну систему економічної безпеки. Побудова та діяльність системи економічної безпеки суб'єкта господарювання повинна здійснюватися на основі низки принципів, що визначають базові орієнтири для впровадження відповідних заходів з організації відповідної системи захисту. Це актуалізує проблему дослідження принципів економічної безпеки суб'єкта господарювання як елемента методології забезпечення економічної безпеки. Адаже саме принципи характеризують основні правила й системні властивості природи цього явища та виступають методологічним підґрунтям при розробці заходів з організації системи економічної безпеки суб'єкта господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В дослідженнях проблематики економічної безпеки достатньо широко висвітлені питання формулювання змісту та сутності принципів економічної безпеки суб'єктів господарювання. Бібліографічний аналіз підходів до формулювання принципів економічної безпеки суб'єктів господарювання представлено в табл. 1.

Аналіз літературних джерел свідчить, що, формулюючи принципи економічної безпеки суб'єкта господарювання, науковці спираються на власне бачення проблематики економічної безпеки, виходячи із захисного, стійкісного, конкурентного, активного, системного чи інших підходів.

Так, на думку О.І. Захарова [1, с. 316], побудова системи економічної безпеки підприємства має виходити, насамперед, із принципу законності, економічної доцільності, комплексності та безперервного характеру діяльності системи безпеки. Група авто-

рів під керівництвом В.Л. Ортинського [3, с. 90], В.Д. Зеркалов [2, с. 25] наголошують на необхідності застосування принципів поєднання конфіденційності й гласності, пріоритетів заходів попередження, як таких, що відображають специфіку здійснення захисної діяльності підприємства від негативних проявів чинників оточуючого середовища. Деякі дослідники вводять додаткові принципи, які, на їх думку, підкреслюють окремі риси та властивості економічної безпеки суб'єкта господарювання. Так, О.В. Локотецька [4, с. 201] вважає за необхідне керуватися принципом контролю з метою з'ясування доцільності та ефективності проведених захисних дій. На думку В.І. Франчука [7, с. 224], З. Якубович [8, с. 85], застосування принципу гнучкості надає мобільності в реалізації функції економічної безпеки підприємства та підвищує її ефективність. При цьому більшість дослідників визнає необхідним дотримуватися таких принципів, як законність, економічна доцільність, своєчасність, безперервність, спеціалізація управління, взаємодія й координація, спеціалізація, поєднання конфіденційності й гласності.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Визнаючи вагомість та значущість теоретичних й практичних розробок з економічної безпеки суб'єктів господарювання, слід зазначити, що проаналізовані принципи мають характер безсистемних наборів, які відрізняються за своєю суттю та змістом, також наявні розбіжності у визначенні та трактуванні принципів. Крім того, сформульовані принципи окреслюють, насамперед, загальні риси системи економічної безпеки, не враховуючи її унікальні властивості щодо кожного окремого суб'єкта господарювання. Вони є узагальненими і не стосуються безпосередньо процесів організації системи економічної безпеки. На сьогодні залишається нерозв'язаною проблема формулювання саме принципів організації системи економічної безпеки суб'єкта господарювання. Проте фокусування уваги саме на принципах організації

Таблиця 1

Бібліографічний аналіз підходів до формулювання принципів економічної безпеки суб'єктів господарювання

Принципи	Автор, джерело Захаров О.І., [1, с. 316-318]	Зеркалов В.Д., [2, с. 25]	Ортинський В.Л., [3, с. 90]	Локотецька О.В., [4, с. 201]	Мойсеєнко І.П., [5, с. 142-143]	Кириченко О.А., [6, с. 69-70]	Франчук В.І., [7, с. 224-225]	Якубович З., [8, с. 85]
законності	*	*	*	*	*	*	*	*
економічної доцільності	*	*	*	*	*	*	*	*
комплексності	*	*			*	*		*
своєчасності	*				*	*	*	*
безперервності	*	*	*	*	*	*		*
активності	*				*	*		
обґрунтованості	*				*			
самостійності й відповідальності	*				*			
удосконалювання	*					*		*
централізації управління	*				*	*	*	
взаємодії й координації	*	*	*	*	*	*	*	
спеціалізації	*				*	*	*	
поєднання конфіденційності й гласності	*	*	*			*	*	
системності			*				*	
пріоритет заходів попередження		*	*					
плановості		*	*					
компетентності		*	*	*				
гнучкості							*	*
достатності							*	
контролю				*				

системи економічної безпеки є важливим, оскільки порушення таких принципів призводить, перш за все, до додаткових втрат ресурсів, обсяг яких для цілей забезпечення економічної безпеки суб'єктів аудиторської діяльності є завжди обмеженим.

Формулювання цілей статті. Метою статті є з'ясування сутності та змісту принципів організації системи економічної безпеки суб'єктів аудиторської діяльності.

Для досягнення поставленої мети вирішували наступні завдання:

- розглядали поняття принципів як базових орієнтирів організації системи економічної безпеки суб'єктів аудиторської діяльності;

- формулювали критерії класифікації принципів, виходячи зі змісту таких елементів системи економічної безпеки, як цілі, структура, функції та процеси;

- з'ясовували зміст цільових, функціональних, структурних, процесних, операційних та системних принципів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економічну безпеку суб'єкта аудиторської діяльності можна представити як складну систему, яка взаємодіє із зовнішнім середовищем та перебуває у постійному розвитку. Багатоаспектність цієї категорії дозволяє її розглядати як систему окремих підсистем та елементів, що взаємодіють один з одним та зазнають взаємного впливу. Для того щоб організувати ефективну систему економічної безпеки, необхідне осмислення її цілей, структури, функцій та процесів.

Розуміння цілі виступає базисним системоутворюючим фактором, оскільки саме ціль зумовлює діяльність системи та її головну властивість – цільове

призначення. Структура є головним поняттям системософії, каркасом або внутрішньою опорою об'єкту, що зберігає її властивості та взаємозв'язки за наявності мінливих умов [9, с. 178]. У свою чергу, функція – це специфічне відображення дії, що обумовлює отримані результати, описує особливості, явні та латентні характеристики. Функція відображає роль економічної безпеки, яку та відіграє в життєдіяльності суб'єкта аудиту в ході його взаємодії з внутрішнім та зовнішнім середовищем. Процес виступає наслідком діяльності системи, в ході якої відбувається зміни в початкових характеристиках об'єкта й детально описується алгоритм послідовних дій, необхідних для досягнення поставленої цілі. Процес має пояснити, яким чином структура виконує функцію.

Всі окреслені елементи системи економічної безпеки функціонують одночасно і взаємопов'язані між собою. Об'єднуючи в собі окремі елементи, що мають притаманні тільки їм характеристики та особливості, система представляє собою не просто суму окремих елементів, а виступає цілим, що має інші якості, ніж складові елементи.

Під організацією системи економічної безпеки суб'єкта аудиту розуміємо сукупність заходів організаційно-правового та організаційно-економічного характеру, що передбачає визначення основних завдань, методів, інструментів, засобів, об'єктів та суб'єктів економічної безпеки, а також створення нормативного та інформаційного забезпечення для комплексної протидії загрозам з метою забезпечення стійкої реалізації економічних інтересів суб'єкта аудиторської діяльності.

Організація системи економічної безпеки суб'єктів аудиторської діяльності повинна відбуватися згідно

з певними принципами. Принцип (лат. *principium* – початок, основа) – це твердження, яке приймається як правдиве завжди і всюди там, де воно може бути застосовним. Це певне правило, сформульоване на основі пізнання законів чи закономірностей чинити саме так [10].

Виходячи зі змісту окреслених елементів системи економічної безпеки суб'єкта аудиту, спираючись на думку Л.О. Корчевської [11, с. 44], принципи організації системи економічної безпеки суб'єктів аудиторської діяльності можна розділити на шість блоків: цільові, структурні, функціональні, процесні, операційні та системні принципи (рисунок).

Системні принципи виступають базисним підґрунтям для організації системи економічної безпеки, оскільки на їх основі встановлюються закономірності між елементами системи та виявляються нові властивості, що притаманні лише системі економічної безпеки суб'єктів господарювання. До фундаментальних системних принципів належать: цілеспрямованість, комплексність, емерджентність, адаптивність.

Принцип цілеспрямованості вимагає від системи економічної безпеки максимальної орієнтації на виконання її місії, тобто всі цілі, функції, структура та процеси мають бути зосереджені на виявленні, прогнозуванні та попередженні небезпек та загроз, активну протидію негативним впливам, локалізацію й усунення наслідків загроз у випадку їх реалізації.

Системні принципи	– цілеспрямованість – комплексність – емерджентність – відкритість – зв'язність* – адаптивність	Цільові принципи	– досяжність – конкретність – гнучкість – вимірність – сумісність
Функціональні принципи	– автономність – актуалізація – зосередженість – багатofункціональність – нейтралізація	Операційні принципи*	– пропорційність – прямоточність – рівномірність – паралельність – безперервність – спеціалізація
Структурні принципи	– принцип одночасності «чотирьох ролей» – поєднання централізації і децентралізації – ієрархічність – пріоритет об'єкта над суб'єктом – координованість – єдиноначальність – мінімальна складність структури – персональна відповідальність	Процесні принципи	– комбінація превентивних та реакційних заходів – комбінація гласності й конфіденційності – правомірність (законність) – економічна доцільність – еквіфінальність*

Рис. Принципи організації системи економічної безпеки суб'єктів аудиторської діяльності

Джерело: скомпоновано автором на підставі [1; 3; 6; 7; 11]; Примітка* принцип додано автором

Принцип комплексності передбачає всебічне охоплення всіх елементів системи економічної безпеки в просторі й часі на основі розробки взаємообумовлених та взаємопов'язаних методологічних, організаційних та технічних заходів, з метою забезпечення надійного захисту суб'єктів аудиторської діяльності від негативного прояву чинників ендогенного та екзогенного середовища.

Сутність принципу емерджентності виходить з наявності в системі саме таких елементів, що дозволяють отримати нову системну якість, за рахунок взаємодії її складових елементів, які окремо мають

інші незалежні властивості. Як наслідок, локальні цілі складових елементів системи можуть не співпадати з глобальною метою системи економічної безпеки, досягти якої можливо лише інтегруючи цілі всіх складових системи економічної безпеки.

Принцип відкритості впливає з того, що система економічної безпеки суб'єкта аудиту представляє собою складну цілісність, яка складається із взаємозв'язків та взаємозалежностей ендогенного та екзогенного середовища. Виділення цих середовищ дозволяє зрозуміти, якими його складовими можна управляти, на які легко впливати, проте важко прогнозувати наслідки загроз і навпаки, які загрози не можна прогнозувати, а лише оцінити ймовірність їх виникнення та створити необхідні умови для запобігання негативних наслідків їх реалізації.

Сутність принципу зв'язності виходить з того, що розподіл системи економічної безпеки на складові частини слід здійснювати, виходячи зі збереження цілісних уявлень про систему. До того ж будь-яка частина системи економічної безпеки повинна розглядатися з врахуванням її зв'язків з іншими елементами системи та зовнішнього оточення. Виходячи зі змісту елементів системи економічної безпеки можемо виділити поняття функціональної, структурної, ресурсної, просторової та часової зв'язності. Ступінь щільності зв'язку між окремими елементами може коливатися в межах від жорсткої до слабкої зв'язності. Належний рівень зв'язності між компонентами ендогенної складової дозволяє говорити про раціональну та ефективну організацію системи економічної безпеки суб'єктів аудиту. Слід зазначити, що зв'язність характеризує єдність складових економічної безпеки суб'єктів аудиту не тільки в локальних просторових рамках мікро- та макросередовища. Принцип зв'язності також має бути врахований й під час організації міжрівневої взаємодії суб'єкта аудиту із зовнішнім та внутрішнім середовищем на всіх ієрархічних рівнях забезпечення економічної безпеки від системи внутрішніх бізнес-процесів до світової економічної системи.

Адаптивність полягає у здатності системи економічної безпеки пристосовуватися до змін зовнішнього середовища, інтенсивності його впливу, до нової стратегії розвитку суб'єкта аудиторської діяльності. Адаптивність визначається стійкістю суб'єкта аудиту до негативних проявів чинників небезпеки та загроз.

Визначення цілей є необхідним для успішного функціонування суб'єкта аудиторської діяльності, а їх невірне формулювання може призвести до вкрай негативних наслідків. Ціль виступає основою побудови критеріїв оцінки діяльності суб'єкта аудиту, виявлення проблем та прийняття відповідного управлінського рішення. До цільових принципів належать: досяжність, конкретність, гнучкість, вимірність і сумісність.

Функція як елемент в системі економічної безпеки суб'єктів аудиту може розглядатися з таких позицій: по-перше, функція є специфічним відображенням дії, що обумовлює отримані результати, описує особливості, явні та латентні характеристики; по-друге, функція представляє собою набір можливостей, що властиві системі економічної безпеки суб'єктів аудиту; по-третє, функція відображає роль економічної безпеки, яку та відіграє в життєдіяльності суб'єкта аудиту в ході його взаємодії з внутрішнім та зовнішнім середовищем. Виходячи з цього можемо виділити такі функціональні принципи, як автономність, актуалізація, зосередженість, багатofункціональність та нейтралізація.

Змістовна характеристика цільових та функціональних принципів організації системи економічної безпеки суб'єктів аудиторської діяльності представлена в табл. 2.

До структурних принципів належать: принцип одночасності «чотирьох ролей», поєднання централізації і децентралізації, пріоритет об'єкта над суб'єктом, координованість, єдиноначальність, мінімальна складність структури, персональна відповідальність.

Принцип одночасності «чотирьох ролей». Будь-який елемент за межами та всередині суб'єкта аудиту з погляду забезпечення його безпеки може виступати одночасно у чотирьох ролях: по-перше, суб'єкта забезпечення безпеки; по-друге, об'єкта забезпечення безпеки (елемент, що захищається); по-третє, джерела загрози; по-четверте, об'єкта загрози. При цьому кожен елемент може представляти собою як загрозу економічній безпеці, так і бути способом захисту для забезпечення економічної безпеки суб'єкта аудиту.

Поєднання централізації та децентралізації. Ступінь централізації чи децентралізації повинна виходити із розуміння їх раціонального сполучення. Співвідношення між централізацією та децентралізацією має визначатися по кожній окремій складовій економічної безпеки суб'єкта аудиту відповідно до його потреб в захисті. Так, рівень централізації силової безпеки повинен бути вищим, оскільки ця складова вимагає жорсткої внутрішньої узгодженості роботи підрозділів у рамках цілісної системи. Відносно інших складових, наприклад, операційної, фінансової, інформаційної безпеки, рівень централізації може бути меншим, оскільки саме децентралізація сприяє активній оперативній реакції на непередбачувані зміни в рамках окремих складових економічної безпеки.

Пріоритет об'єкта над суб'єктом. Формування системи економічної безпеки суб'єкта аудиторської діяльності є доцільним, коли цього вимагають об'єктивні чинники, зокрема цілі, функції, параме-

три небезпеки тощо. Створення ж відповідного підрозділу з безпеки лише через потреби конкретної особи, зокрема керівника, може повністю знівелювати доречність витрачених зусиль з боку суб'єкта аудиторської діяльності.

Координованість. Раціональність у роботі досягається за умови повної взаємодії всіх елементів системи економічної безпеки та відсутності протиріч між ними.

Єдиноначальність. Дає змогу запобігати конфліктам управління за допомогою чіткого закріплення повноважень за керівниками стосовно кожного об'єкту управління (підрозділу або робочого місця).

Мінімальна складність структури. За простішої структури легше досягається повна скоординованість всіх елементів і зв'язків. При занадто складній структурі послаблюється рівень адаптивності та порушується єдність цільової орієнтації (особливо, коли стан економічної безпеки підприємства знаходиться в області ризику).

Персональна відповідальність. Всі елементи безпеки підприємства (посадові особи, підрозділи, клієнти) несуть персональну відповідальність за дотримання безпеки.

До процесних принципів належать: комбінація превентивних та реакційних заходів, комбінація гласності й конфіденційності, правомірність (законність), економічна доцільність, спеціалізація, еквіфінальність.

Комбінація превентивних та реакційних заходів. Цей принцип полягає у збалансуванні заходів превентивного та реакційного характеру. Безперечно, превентивна діяльність, спрямована на недопущення виникнення та розвитку небезпек чи загроз, має більш істотні економічні переваги в порівнянні з реакційними заходами. Проте, суб'єкт аудиту повинен також мати й заздалегідь розроблений перелік заходів, які будуть вживатися у випадку реального виникнення загроз та ліквідації негативних наслідків їх проявів.

Таблиця 2

Змістовна характеристика цільових та функціональних принципів організації системи економічної безпеки суб'єктів аудиту

Найменування принципів	Змістовна характеристика принципів організації системи економічної безпеки суб'єктів аудиторської діяльності	
Цільові принципи	Досяжність	Цілі повинні бути розраховані на відповідний рівень зусиль виконавців та викликати бажання її досягнути. Якщо поставлена ціль вимагає надмірних зусиль, виникає демотивація працівників та втрата ними основного цільового орієнтуру.
	Конкретність	Чітко визначені зміст, терміни та виконавці значно полегшують вибір стратегії досягнення поставленої цілі.
	Гнучкість	Цілі не є жорстко заданими. Сформульована ціль має містити простір для коригування внаслідок змін внутрішнього та зовнішнього середовища.
	Вимірність	Цілі повинні бути сформульовані таким чином, щоб їх можна було кількісно виміряти або об'єктивно оцінити.
	Сумісність	Слід встановити єдиний вектор цільової орієнтації всієї системи економічної безпеки суб'єкта аудиту та забезпечити взаємоузгодження цілей за особами, змістом, часом, сферою взаємодії.
Функціональні принципи	Автономність	Кожна функція повинна мати певну незалежність та дієву самостійність, не порушуючи при цьому цілісність та єдність структури системи економічної безпеки.
	Актуалізація	Принцип реалізується, якщо будь-яка властивість економічної безпеки здобуває функціональний характер за певних умов. Так, функціональні можливості захисту від небезпеки актуалізуються, коли з'являється потенційна чи реальна загроза
	Зосередженість	Складові ендогенної та екзогенної компоненти економічної безпеки повинні функціонувати в режимі повної зосередженості на виконанні своїх головних функцій, без «розпорощення» на другорядні
	Багатофункціональність	Сутність принципу полягає у здатності елементарної структури системи економічної безпеки виконувати все більшу кількість функцій, сприяючи їх взаємозамінності без істотної зміни самої структури системи економічної безпеки суб'єкта аудиту
	Нейтралізація	Розкриває механізм реалізації дисфункцій за умов внутрішнього або зовнішнього впливу. Оскільки в цілях самовиживання системи її елементи повинні мати властивості, які здатні відновити рівновагу.

Джерело: скомпоновано автором на підставі [5; 8; 11]

Комбінація гласності й конфіденційності. Принцип спрямований на створення такої системи економічної безпеки, яка була б зрозумілою та прийнятною для всіх без винятку працівників аудиторської компанії. Проте окремі заходи із забезпечення безпеки мають бути відомі лише керівникові та безпосереднім їх виконавцям, задля уникнення загрози витоку конфіденційної інформації, яка може бути використана на шкоду суб'єкту аудиту.

Правомірність (законність). Цей принцип зобов'язує всіх без винятку суб'єктів безпеки реалізувати функцію економічної безпеки, виходячи з верховенства права в межах чинного законодавства.

Економічна доцільність. Процес здійснення превентивних та реакційних заходів повинен мати позитивну орієнтацію на збалансування своїх кінцевих цілей. При цьому рівень витрат суб'єкта аудиту на досягнення цілей економічної безпеки не повинен перевищувати рівня, за якого втрачається доцільність та раціональність здійснених вкладень.

Еквіфінальність. Змістова характеристика цього принципу проявляється як своєрідна форма стійкості системи економічної безпеки по відношенню до початкових та межових умов функціонування суб'єкта аудиторської діяльності. Еквіфінальність визначає здатність системи економічної безпеки досягати потрібної мети при різних початкових умовах шляхом здійснення регуляторних процесів, спрямованих на виявлення, оцінку, попередження та ліквідацію загроз. Незалежно від того, під впливом дії яких негативних чинників функціонує суб'єкт аудиту, результатом захисних заходів має бути створення та зростання ринкової вартості суб'єкта аудиторської діяльності.

Процес організації системи економічної безпеки суб'єкта аудиту складається з певного набору операцій, склад яких обумовлюється організаційними функціями. Звідси витікає необхідність виділення операційних принципів, до яких належать: пропорційність, прямоточність, паралельність, рівномірність, безперервність, спеціалізація.

Принципи пропорційності, прямоточності, паралельності, рівномірності обумовлюють технологію аудиту в процесі виконання аудиторських процедур та визначають певні орієнтири щодо раціональної організації процесу надання аудиторських послуг в цілому. Дія цих принципів спрямована, насамперед, на операційну складову економічної безпеки суб'єкта аудиту.

Дія принципу безперервності полягає в безперервному функціонуванні процесів із забезпечення економічної безпеки, тобто наступна операція базується на основі попередніх. Це призводить до отримання більш стабільного результату діяльності суб'єкта аудиту, дозволяє своєчасно відреагувати та діяти на випередження розвитку загрози чи небезпеки.

Принцип спеціалізації передбачає залучення до протидії загрозам профільних фахівців з безпеки чи спеціалізованих структур у сфері безпеки. Можливі також організаційні заходи щодо професійної підготовки фахівців з числа працівників аудиторської компанії, відповідальних за забезпечення економічної безпеки суб'єкта аудиту. Безперечно, створення спеціалізованої служби безпеки в струк-

турі аудиторської компанії є неодмінною умовою організації комплексного захисту, оскільки саме такий підрозділ здатен розробити та впровадити відповідні заходи захисту, здійснити оперативний та надійний контроль за їх виконанням.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, з'ясовано сутність та зміст принципів організації системи економічної безпеки як базових орієнтирів, яких має дотримуватися система економічної безпеки суб'єктів аудиторської діяльності для досягнення своїх цілей. В якості критерію класифікації обрано зміст елементів організаційної побудови системи економічної безпеки, через осмислення її цілей, функцій, структури та процесів. Виходячи з цього, сутність та зміст принципів організації системи економічної безпеки суб'єктів аудиту сформульовано за такими блоками: цільові, функціональні, структурні, процесні, операційні та системні принципи. Системні принципи не є підсумком цільових, функціональних, структурних, процесних чи операційних правил, вони спрямовані на встановлення закономірностей між елементами, що властиві саме системі економічної безпеки. Системні принципи формують нові правила-орієнтири, виконання яких повинно забезпечити належний рівень економічної безпеки суб'єктів аудиторської діяльності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Захаров О.І. Комплексність економічної безпеки підприємства та вплив зовнішнього середовища / О.І. Захаров. – Ефективність управління в процесі реформування: макро- та мікро-економічний аспекти : колективна монографія / За наук. ред. проф. Радіонової І.Ф. – К. : ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», 2012. – 364 с.
2. Зеркалов Д.В. Экономическая безопасность [Электронный ресурс] : монография. – Электрон. данные / Д.В. Зеркалов. – К. : Основа, 2011. – 587 с.
3. Економічна безпека підприємств, організацій та установ : навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / В.Л. Ортинський, І.С. Керницький, З.Б. Живко та ін. – К. : Правова єдність, 2009. – 544 с.
4. Локотецька О.В. Використання системного підходу при дослідженні економічної безпеки підприємства / О.В. Локотецька // Вісник НТУ «ХП». Зб. наук. праць. Тем. вип. «Технічний прогрес і ефективність виробництва». Вип. 8. – С. 197-202.
5. Мойсеєнко І.П., Шолок О.О. Механізм управління фінансово-економічною безпекою підприємства / І.П. Мойсеєнко, О.О. Шолок // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.2. – С. 141-146.
6. Управління фінансово-економічною безпекою : навчальний посібник / О.А. Кириченко [та інші] ; за ред. В.С. Сідака. – К. : Дорадо-друк, 2010. – 480 с.
7. Франчук В.І. Особливості організації системи економічної безпеки вітчизняних акціонерних товариств в умовах трансформаційної економіки : монографія / В.І. Франчук. – Львівський державний університет внутрішніх справ, 2010. – 440 с.
8. Якубович З. Формування системи економічної безпеки машинобудівного підприємства / З. Якубович // Вісник ТНЕУ. – 2010. – № 1. – С. 81-86.
9. Корчевська Л.О. Ітеративний підхід до дослідження економічної безпеки підприємства / Л.О. Корчевська // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 4(130). – С. 175-183.
10. Принцип [Електронний ресурс] // Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. – Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki>.
11. Корчевська Л.О. Система принципів забезпечення економічної безпеки підприємства / Л.О. Корчевська // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2012. – № 38. – С. 44-49.